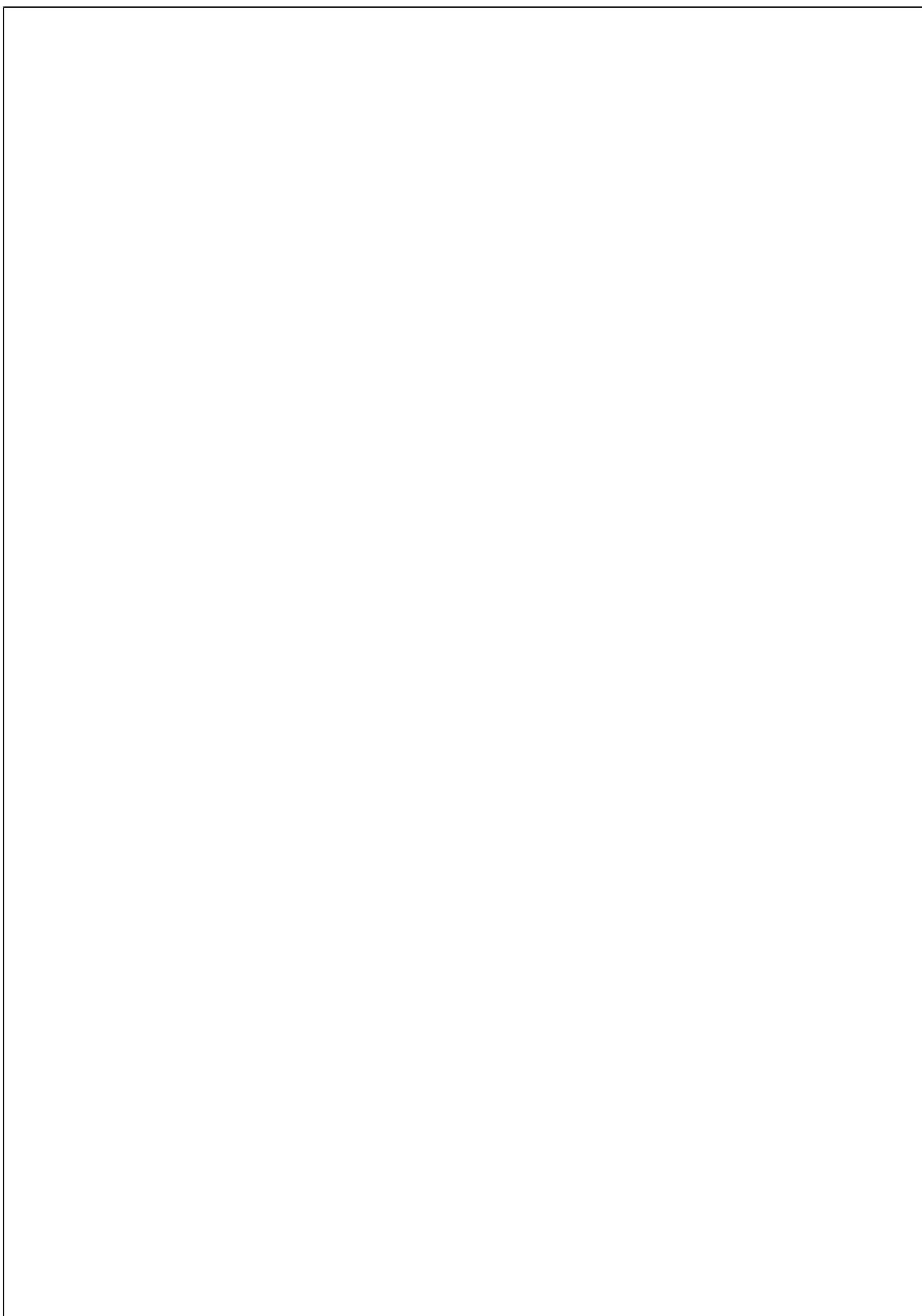

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/239536,Spektakl-Opor-Upor-Solidarnosc.html>
26.03.2026, 21:41

[Następny](#)

[Powrót](#)

Spektakl „Opór. Upór. Solidarność”

25 marca 2026 r. w Teatrze Polskim w Poznaniu zaprezentowaliśmy spektakl „Opór. Upór. Solidarność”. W wydarzeniu wziął udział zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr Mateusz Szpytma.

25.03.2026

[NSZZ Solidarność](#) [Solidarność RI](#)

- Kiedy zaczęło się komunistyczne zniewolenie, to wieś stawiała opór nowemu systemowi. To wieś nie zgodziła się na kolektywizację, płacąc za to wysoką cenę. Gdy patrzymy na rejestry więzienne, w pewnym okresie, w czasach stalinowskich, większość zatrzymanych i uwięzionych stanowili chłopci. Dzięki oporowi i uporowi rolników komunistycznym władzom nie udało się skolektywizować wsi. Tym sposobem wieś była jednym miejscem, w którym Polak był naprawdę u siebie i na swoim. W kolejnym dziejowo doniosłym momencie, gdy wybuchły strajki na Wybrzeżu, chłopci znów stanęli na wysokości zadania i byli z robotnikami. A gdy zrodziła się „Solidarność”, powstała też na wsi. Dzięki wsi ten wielki ruch mógł się stać ruchem ogólnonarodowym.

- powiedział zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr Mateusz Szpytma, kierując słowa do zgromadzonych na widowni Teatru Polskiego w Poznaniu.

Sztuka w kilkunastu scenach opowiada trudną historię powstawania NSZZ RI „Solidarność”, którą wieńczy rejestracja związku.

Akcja spektaklu rozpoczyna się w 1978 r. Wtedy to chłopci regionu lubelskiego zgromadzeni 30 lipca na otwartym zebraniu w Ostrówku zażądali „usunięcia z naszego terenu ubowców oraz cofnięcia nakazów płatniczych i wycofania komorników”. W swojej rezolucji przeciwstawili się także wprowadzonej nieco wcześniej ustawie emerytalnej, która mocno uderzała w rolników.

W spektaklu wspomniana jest m.in. pierwsza wizyta papieża Jana Pawła II do Polski, zaangażowanie prymasa, a pomiędzy poszczególnymi scenami śpiewane są piosenki z tamtych czasów, które stały się swego rodzaju hymnami oporu: „Mury”, „Psalm stojących w kolejce”, „Przeżyj to sam”, „Nadzieja”, „Ojczyzna ma”.

* * *

Przemysław Zwiernik: 45. rocznica Zjazdu Zjednoczeniowego ruchu chłopskiego i powstania NSZZ RI „Solidarność”

Po podpisaniu porozumień ze strajkującymi robotnikami w Sierpniu 1980 r., niezależne związki zawodowe powstawały nie tylko w zakładach pracy, ale tworzyli je również rolnicy. Oprócz organizacji o zasięgu lokalnym (np. NSZZ Rolników Indywidualnych Województwa Elbląskiego), powstały trzy związki o zasięgu ogólnopolskim: NSZZ Rolników „Solidarność Wiejska”, NSZZ „Solidarność Chłopska” (początkowo Chłopski Związek Zawodowy Ziemi Dobrzyńskiej i Kujaw) i Samorządny Związek Producentów Rolnych, który później zmienił nazwę na NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”. Poszczególne związki składały osobno wnioski o zarejestrowanie do Sądu Wojewódzkiego w Warszawie, ale władze PRL konsekwentnie odmawiały ich legalizacji.

Przez kilka miesięcy podejmowano także próby zmierzające do zjednoczenia organizacji zawodowych rolników indywidualnych.

W lutym 1981 r. podczas posiedzenia Krajowej Komisji Porozumiewawczej – powołanej przez te trzy największe związki zawodowe rolników – postanowiono zorganizować ogólnopolski zjazd delegatów, który miał mieć charakter zjednoczeniowy. Początkowo planowano jego przeprowadzenie w Szczecinie, ale kilka dni później zmieniono decyzję i zjazd odbył się w Poznaniu.

Ogólnopolski zjazd poprzedzony został zjazdami wojewódzkimi, podczas których wybierano delegatów – z każdego województwa miało przyjechać 10 rolników i po 2 przedstawicieli Międzyzakładowych Komitetów Założycielskich (MKZ) NSZZ „Solidarność”. W tym czasie Służba Bezpieczeństwa prowadziła akcję „nachodzenia i przesłuchiwanie delegatów”, których straszono represjami z powodu działalności w „nielegalnym” związku i udziału w zjeździe. W tej sytuacji działacze rolniczej „S” zwrócili się nawet do premiera Jaruzelskiego o „zapewnienie bezpieczeństwa delegatom udającym się na Zjazd w Poznaniu”. Obawiano się także możliwości skonfliktowania delegatów ponieważ w Poznaniu pojawiły się ulotki, które zawierały teksty atakujące poszczególne organizacje rolnicze lub ich działaczy.

Ogólnopolski zjazd zjednoczeniowy w Poznaniu odbył się w dniach 8-9 marca 1981 r. (w źródłach występują różne określenia, np. I Krajowy Zjazd NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” lub I Ogólnopolski Zjazd Delegatów NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”). Ponieważ niezależne organizacje rolników nie były zarejestrowane, jego formalnym organizatorem był Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność” Wielkopolska, który m.in. wydzierżawił miejsce obrad, opłacił hotele, transport i wyżywienie.

8 marca, przed jego rozpoczęciem, odprawiona została o godz. 11:00 msza św. w pobliskim kościele OO. Dominikanów, którą celebrował abp Jerzy Stroba. Po mszy delegaci przemaszerowali z krzyżami, proporcami i sztandarami do gmachu pobliskiej Opery – Teatru Wielkiego przy ul. Fredry, gdzie przez dwa dni odbywały się obrady.

Gośćmi zjazdu było wielu działaczy pracowniczej „Solidarności”, m.in. jej przewodniczący Lech Wałęsa, działacze związku z różnych regionów – np. Zdzisław Rozwałak (przewodniczący Regionu Wielkopolska), Michał Sznajder (KU NSZZ „S” AR w Poznaniu), Stanisław Wądołowski (Region Pomorze Zachodnie), a także Andrzej Stelmachowski z Uniwersytetu Warszawskiego i ks. Czesław Sadłowski ze Zbroszy Dużej – zaangażowany w organizowanie niezależnego ruchu ludowego przed Sierpniem 1980 r.

W pierwszym dniu obrad Ryszard Majewski (przewodniczący Wojewódzkiego Komitetu Założycielskiego NSZZ Rolników „Solidarność Wiejska” w woj. poznańskim) zaproponował przyjęcie dla zjednoczonych związków nazwy: NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”. Została ona zaaprobowana przez delegatów, przyjęto też statut związku.

W drugim dniu obrad wybrano m.in. Ogólnopolski Komitet Założycielski (OKZ) NSZZ RI „Solidarność”, który tworzyli przedstawiciele poszczególnych województw. W skład OKZ weszli także przedstawiciele uczestników protestów w Świdnicy (Stanisław Helski) i Jeleniej Górze (Paweł Gajewski). Jego 12-osobowe Prezydium tworzyli: Jan Kułaj (przewodniczący), Jan Antoń, Piotr Baumgart i Gabriel Janowski (zastępcy przewodniczącego), Andrzej Chałupnik (sekretarz) oraz: Roman Bartoszcze, Stanisław Chrobak, Jan Ciosek, Jan Frycze, Janusz Rożek, Katarzyna Bielańska i Józef Ślisz (członkowie). Wybrano również 7-osobową Komisję Rewizyjną i 26-osobową

Komisję ds. Realizacji Porozumienia Rzeszowskiego.

W czasie trwania zjazdu przyjęto uchwały i zgłoszono liczne postulaty, np. dotyczące opublikowania tekstu porozumień z Rzeszowa i Ustrzyk Dolnych, zwiększenia czasu przeznaczonego na fachowe audycje rolnicze, konsultowania projektów nowych ustaw o rolnictwie, rozwoju szkolnictwa rolniczego, zachęcania młodych rolników do przejmowania podupadłych gospodarstw.

Należy dodać, że cenzura uniemożliwiała swobodne przekazywanie informacji o przebiegu zjazdu. W tej sytuacji dziennikarze prasy niezależnej i oficjalnej wystosowali rezolucję, w której domagali się umożliwienia „pełnego informowania kraju o niezależnym ruchu chłopskim i Zjeździe NSZZ RI”.

Jak oceniono na łamach niezależnego pisma „Rola”: „Zjazd miał przełomowe znaczenie. Po raz pierwszy w historii PRL powstała jednolita, masowa organizacja, o zasięgu ogólnopolskim, reprezentująca interesy zawodowe rolników, niezależna od władz politycznych i administracji, działająca na zasadach samorządności”.

W marcu i kwietniu 1981 r. miały miejsce kolejne akcje protestacyjne organizowane przez rolników, a jednym z postulatów była rejestracja NSZZ RI „Solidarność”. W efekcie podpisania Porozumienia warszawskiego (30 marca) i Porozumienia bydgoskiego (17 kwietnia) Sejm PRL uchwalił 6 maja 1981 r. ustawę o związkach zawodowych rolników indywidualnych, która przewidywała, że „rolnicy indywidualni prowadzący gospodarstwo oraz ich osoby bliskie pracujące wraz z nimi w tym gospodarstwie mają prawo tworzyć związki zawodowe rolników indywidualnych”. Na podstawie tej ustawy Sąd Wojewódzki w Warszawie zarejestrował 12 maja NSZZ RI „Solidarność”.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Poznań

Poznań

Solidarność, Solidarność Rolnicza

Spektakl